

Карнаушенко А.С.

к.е.н., асистент кафедри економіки та фінансів

ДВНЗ “ХДАУ”, м. Херсон

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Існування боргу створює реальні й потенційні проблеми. Наявність державного боргу потребує здійснення щорічних відсоткових платежів, які повинні фінансуватися за рахунок податкових надходжень. За стрімкого зростання таких видатків держава повинна або зменшувати видатки на фінансування соціально-економічних програм, або збільшувати свої доходи. Існування великого державного боргу негативно впливає на економічне зростання країни.

Державному боргу в сучасних умовах, приділяється значна увага. Об'єктивно це обумовлено необхідністю забезпечувати фінансову спроможність держави, а також різних економічних суб'єктів, що з нею пов'язані через сукупність фінансово-економічних відносин.

Основними причинами виникнення та зростання державного боргу в Україні є дефіцит державного бюджету та постійний дефіцит платіжного балансу країни, тому що, державні запозичення проводяться з метою покриття того самого бюджетного дефіциту на державному і регіональному рівнях. Для фінансування дефіциту Державного бюджету України залучаються кошти міжнародних фінансових організацій.

Станом на 31.12.2018 р. Державний борг України сягнув максимального значення – 39706,6 млн грн. Ця заборгованість зростає динамічніше після 2014 року. За цим показником варто пильно стежити, оскільки він загрожує економічному розвитку, так як Україна являється країною з недостатньо конкурентоспроможною економікою.

Заборгованість сильної економіки, наприклад, США чи Японії, і економіки слабкої, як Україна, є відмінними явищами за своїми наслідками.

Сильні країни можуть позичати, оскільки їхні конкурентоздатні економіки завжди генеруватимуть достатні кошти для розрахунків. Однак слабкі повинні бути значно обережніші, бо над ними висить загроза неспроможності розрахунків через експортну вразливість чи слабкість, а отже, і дефолту чи диктату кредиторів (рис.1).

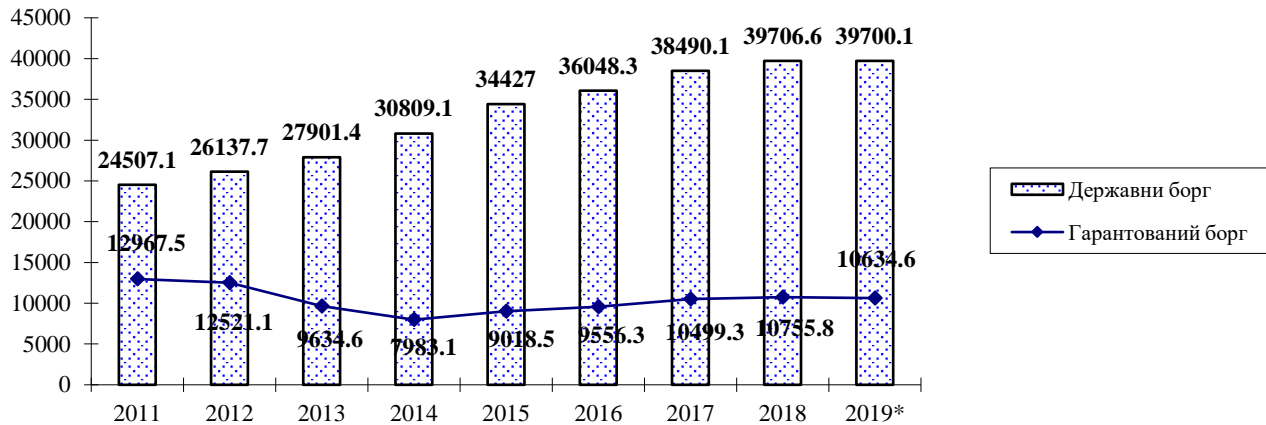

Рис. 1. Динаміка державного та гарантованого боргу України за період 2011-2019* рр, млн дол США

* - очікуваний держаний та гарантований борг України на 31.05.2019 р.

На сьогодні економіка України слабка та неконкурентоздатна. Її товарне виробництво недиверсифіковане, а експорт вразливий через високу залежність від цін на сировину: пшеницю, соняшникову олію, металопрокат та напівфабрикати із сталі, залізорудну сировину і кукурудзу, на які у 2017 році припало близько 50% товарного експорту країни. У 2018 році зобов'язання за зовнішнім боргом становлять 3,6 млрд дол: 2,05 млрд дол на повернення тіла кредиту і 1,59 млрд дол на обслуговування відсотків. Ці зобов'язання покриватимуться коштом видаткової частини бюджету і становлять 11,4% видатків. У 2017 році цей показник становив 5,2%. Тобто 84,3% запланованого приросту держбюджету у 2018 році, який становить 4,3 млрд дол або 125 млрд грн, мусить піти на погашення зовнішнього боргу.

У наступних роках буде ще цікавіше. У 2019 році потрібно буде віддати 6,5 млрд дол, а у 2020 році — ще стільки ж. Це буде значно вищий відсоток бюджету, оскільки економічне зростання очікується на рівні 3%, а боргові зобов'язання зростають більш ніж на 100%. Це кошти, які могли б стати

ресурсом розвитку. Через борг і спричинену ним реструктуризацію, проведену у 2015-2016 роках, Україна з 2021 року сплачуватиме податок на економічне зростання у розмірі 15%, якщо приріст зростання ВВП буде в інтервалі 3-4%, і 40% від кожного відсотка зростання, що перевищує 4%. Якщо економіка України зростатиме в середньому на 5% у 2021-2040 роках, це становитиме сумарно 21,51 млрд дол. Україні з її величезним відставанням необхідні мінімум 7% щорічного зростання протягом 15 і більше років. У такому разі в 2021-2040 роках Україні за погодженими інструментами відновлення вартості (Value recovery instrument) доведеться виплатити 64,62 млрд дол.

Програму співпраці з МВФ та іншими зовнішніми донорами слід переглянути, виходячи з національного стратегічного плану розвитку. Перспективним є досвід Польщі, яка домоглася співпраці з МВФ на власних умовах. Перше, що було в даній програмі — це списання боргів. Списання, а не нарощення. Як перспектива Україна повинна відмовитися від систематичних зовнішніх запозичень. Для цього треба лише уміти акумулювати ресурс, який генерує національна економіка, і спрямовувати його в економічний розвиток, в першу чергу виробничий. Але ні в якому разі не можна допустити стану, коли зовнішній борг дозволить кредиторам ухвалювати рішення та управляти країною.

Література:

1. Зовнішній державний борг України. *Мінфіна*: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/> (дата звернення: 01.07.2019)
2. Посохов І.М., Лаврук А.Р. Зовнішній борг України: перспективи розвитку та методи управління. 2019. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/40679/1/Posokhov_Zovnishnii_borh_Ukrainy_2019.pdf (дата звернення: 01.07.2019)
3. Сліпчик В.С., Корнієнко В.О. Співробітництво України та МВФ. 2019. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/24096/%D1%81%D0%BB>

[%D1%96%D0%BF%D1%87%D0%B8%D0%BA.pdf?sequence=1&isAllowed=y](#)

(дата звернення: 01.07.2019)

4. Руснак А.В., Петренко В.С., Карнаушенко А.С. АНАЛІЗ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ МЕТОДІВ БЮДЖЕТУВАННЯ З МЕТОЮ РОЗРОБЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ. *Науковий журнал «Причорноморські економічні студії»*. 2018. Вип. 33 с. 203-208. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/33_2018/42.pdf6847 (дата звернення: 01.07.2019).

5. Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Joint enterprises in foreign trade activity of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. Vol. 3. № 5. С. 203-207

6. Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Фактори підприємницького зовнішньоекономічного ризику в умовах глобалізації. *Інтелект XXI*. №1. С. 24-28. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/7552>